Q. D. B. V.

THESES INAUGURALES MEDICÆ MISCELLANEÆ,

QUAS

ANNUENTE DIVINO NUMINE,

Ex Decreto Gratiosæ Facultatis Medicæ,

PRÆSIDE

VIRO Nobilissimo, Amplissimo, Excellentissimo atque Experientissimo,

DNO. RUDOLPHO JACOBO CAMERARIO,

Phil. & Med. D. hujusq; Professore Publ. Ordinario, Facultatis h. t. Decano,

Domino Patrono & Præceptore submissè colendo,

Pro Licentia

Honores & Privilegia Doctoralia rite obtinendi

In Aula Nova

d. 14. Aug. MDCCXV.

Solenni Eruditorum Examini exponit

ULRICUS ZELLER, Physicus Bahlingensis.

Literis Joh. Conradi Reisl.

PARENTI OPTIMO

VIRO

PLURIMUM REVERENDO atque DIGNISSMO

DNO. JOH. PHILIPPO ZELLERO,

Diœceseos Bœblingensis Superrattendenti Speciali Meritissimo,

filiali observantia semper colendo,
publicas,

pro innumeris in se collatis beneficiis,
gratias agit,

eoque nomine hoc, qualecunque,
publicum tamen monumentum ponit,

ejusque Paterno amori, qua par est, submissione,
ulterius sese commendat

filius ad obsequia quævis paratissimus

ULRICUS ZELLER.



MUlta videntur & non ſunt, multa ſunt, & non videntur. Frequens hoc evenit, uti in aliis, ita cumprimis in re Medica, iis præſertim, qui ſpecioſis Syſtematum commentis imbuti, infirmis eorundem fundamentis fragilia ſuperſtruunt concluſionum ædificia. Sic fallimur ipſi, fallimusque alios, dum inanem auram captamus, canique Aeſopico ſimiles vanam incertiſſimæ præjudicatæque theoriæ umbram reali rationalique experientiæ præferimus. Conſtitui mecum in præſentia, ubi virium tentamen mihi ſubeundum eſt publicum, paucos modo, ſed tritiores ex multis ejusmodi erroribus ſeligere, eorumque examen ſuſcipere: faxit Deus feliciter!

Theſ. I.

MArs in ſubſtantia ſua & præparatis jam à longa annorum ſerie viſceralis obſtructionumque reſerator habitus eſt: ſcilicet nondum ſufficere videbatur torquendis ægrotantibus infinita medicamentorum farrago, niſi ferro adhuc in eorum viſcera ſæviretur. Videamus è quibus conſtet ferreus hic morborum debellator, quomodo agat & quid patiatur, è quibus cognitis facili negotio inclareſcet, quid de illo promittere nobis poſſimus, quid timere debeamus. Conſtat autem ferrum ex terra metallica ſpecifica, & oleo ſeu ſulphure quodam inflam-

mabili, uti id ex ipsius analysi synthesique clarum est. Acidum, quod in eo deprehenditur, sitne de ipsius essentia, an vero peregrinum sensim sensimque interstitiis ejusdem sese insinuet, adhuc sub judice lis est: transeat modo hoc, à me hic loci non examinandum; certum interim est, acidum ferri destructorem esse, in tantum sc. pro usu, rubiginis, quam contrahit, testimonio, quoque melius ferrum, eò minus acidi continere. Terra isthæc oleumque vinculis non admodum arctis cohærent, unde Mars admodum solubilis est, porosque suos à varii generis salibus reserari patitur, acido etiam levi obtemperans; perit autem isthæc ad solutionem proclivitas, quamprimum oleum avolat, unde patet, merito exulare debere ferri talia præparata, quæ oleo suo vel in totum vel certe maximam partem spoliata, & per consequens ad solutionem inepta, quia, qualia intrarant, sine mutatione, ventriculi intestinorumque peristaltico motu rursus extruduntur. Contingit autem olei isthæc à metallo suo separatio cum ingenti impetu, uti id experimenta Lemeriana circa fulminationem in liquido, & terræ motum arte producendum, abunde testantur, qui impetus â violenta durissimarum acidi molecularum cum oleosis collisione, fortique metallicarum particularum renixu oriundus, ante exacte consummatam solutionem, non cessat. Quam primum autem Mars oleum suum perdidit, solutilis ulterius non est, nec ulli acido cedit, hinc chalybs non nisi difficulter, ♂ autem croci calcesque prorsus non resolvuntur. Unde colligitur, intra corpus assumti processum integrum hunc esse: 1. Martis limatura ob pondus suum ventriculi & intestinorum peristaltico motui plusquam alia assumta resistit, & pro varia hujus vi plus minusve in iisdem commoratur, adeoque occasionem præbet spiculis salinis sese penetrandi atque resolvendi, qui primus usus absorbendi sco-

po

po magni æstimandus est. 2.) Mars à salibus, si quæ offendat, (uti quidem cacochymiæ acidæ potius convenit, quam cuicunque alteri) dissolvi incipiens, oleum suum cum vi impetuque dimittit, quod non solum molecularum suarum in fumum atque adeo minutissima corpuscula resolutarum figura sanguini tenuando aptissimum, verum etiam peregrino impetu activius redditum, in parvulos lacteorum vasculorum hiatus irrumpit, & hinc in M. S. deductum, ipsam vel attenuando materialiter, vel movendo formaliter obstructiones reserat, quod in cachecticis, præcipue autem chloroticis ita evenire, genarum mox post assumtum ♂ phlogoseon instar prosiliens rubor aperte evincit. 3. quæ reliqua est ♂ pars metallica, resolvi ulterius nescia, dicto motu peristaltico sensim sensimque promovetur, cumque moleculis constet, quarum diameter illâ hiatuum vasorum lacteorum utplurimum major est, illa non subit, sed una cum alvi fecibus pergit, easque undique pervadens nigro colore tingit, evidenti argumento, quod lacteorum minutula orificia vel plane non, vel in dosi admodum parca subire potuerit. Unde sequentes emanant conclusiones: 1.) ♂ inter absorbentia quidem excellit. 2.) ad reserandas obstructiones eadem præstat, quæ alias a ♀reis, resinosis, spirituosis expectantur, idque eo magis, quod olei sui ἐνέργεια à liquore ventriculi non debilitatur, sed potius ab eodem per solutionem excitatur. 3.) visceralis tamen non est, nisi per accidens, quatenus sc. obstruentem sanguinem (qui vasculorum parietes dilataverat, adeoque eorum tonum labefactaverat) tenuat & in motum ciet, atque ita vasorum fibris libertatem reddit sensim sensimque sese rursus constringendi. Unde 4.) rhachiticis hydropicisque consummatis parum auxilii præstat, quum in iisdem membranæ vasculorum, lacteorum præsertim & lymphaticorum, a liquore conten-

æo nimis jam diſtentæ ſint, quam ut adeo facile priſtinum tonum recuperare queant. 5.) quod ſi forte fortuna, hiantibus nempe p. n. lacteorum orificiis, metallicæ quædam intrârint moleculæ, id ipſum malo omine, & pejore adhuc eventu contigiſſe crediderim, quum metallica iſta corpuſcula non ſolum rigiditate ſua & figura in teneros canaliculorum parietes impingendo, eos disrumpere, verum etiam mole ſua & magnitudine (præprimis, ſi plura ſenſim ſenſimque ſibi invicem agglutinentur) loco reſerationis deſideratæ, obſtructionem producere poſſint irreſerabilem. Imo, quid ſi hac ratione tentare quis auſit celebre illud in morbis, quos magicos vocant, ſymptoma, ſi ſc. non præſtigiis res agitur, ſed corpora ferrea in vaſis vel vaſorum interſtitiis reperiantur, dicendo, quod moleculæ ferreæ plurimæ vel Carteſiano appulſu, vel Newtoniana attractione, quorum utrumque in minimis maximum eſt, accedente inſuper lymphæ ſanguinisque glutine ſibi invicem ſuperpoſitæ, corpora iſtiusmodi conſtituant? verum hæc ὡς ἐν παρόδῳ. 6.) quia potiſſima ♂ virtus in ipſius ∴ conſiſtit, croci autem eodem vel prorſus orbati ſunt, vel pauco dotati, & ad ſolutionem inepti, facile patet, ferri limaturam ſimplicem talibus, utut ſpecioſo aperientium titulo ſuperbiant, crocis præferendam eſſe, & poſt hanc in ordine æſtimandas illas ferri præparationes, quæ maximam olei partem conſervant, reliquas tanquam inutiles pro ſcopo de obſtruendi aut etiam noxias è materia medica relegandas. Ferro quidem Chalybis limaturam aliqui prætulerunt: & videri poſſet hic de ſulphure plus participare, quia cum inflammabilibus paratur, & ſcintillas cum ſilice ſibi excuti patitur; verum quia difficilius ferro ſolvitur ab acidis, vix erit æque κατ' ἄνθρωπον. 7.) Denique nec liquidæ martialium formulæ, tam vitriolum purum, tincturæ &c. quam acidulæ ferrugineæ, atramentoſæ ſua laude carent,

juxta

juxta prudentiam practicam pro conditione causarum & subjectorum suum cuique tribuendo, uti celebriores rariorum apud nos harum Scriptores longo usu didicerunt, seu experti docuerunt.

Thes. II.

Succedat ♁, ex ejusque præparatis diaphoreticum minerale, quod sudoris provocatorium, absorbens, imo à quibusdam alexipharmacum habitum fuit, uti jam dum bezoardicum minerale audit calx antimonij consimilis. Quod, quam parum cum veritate conveniat, ex medicamentj hujus præparatione, diversaque ad diversa corpora habitudine patet. Præparatio notior est, quam ut multa expositione egeat, sufficiat dicere, quod dictum medicamentum sit calx ♁nii, acido plane orba; cui an & quantum de nitri terra accesserit, adhuc determinandum erit. Acido ante calcinationem suam scatuerat copioso, sed ignis actione omnem ad acidum habitudinem amisit, quod secundum Dn. Lemery observationes tr. d. Antim. pag. 616. cum aliqua differentia multoties expertus sum. Antimonium enim diaphoreticum bene edulcatum neque cum ✝to, neque cum ♌ nitri, neque cum ♌ salis ullam vel ebullitionem vel calorem perpessum est, cum ☍ vitrioli sine ebullitione tantillum incaluit, in digestionem positum cum dictis acidis omnibus ullam ulteriorem mutationem non dedit, quod, quantum cum supposita absorbendi virtute pugnet, sole meridiano clarius est. Diaphoretica vis quo titulo ipsi ascribatur, dictu admodum facile non est. Diaphoretica enim omnia vel materialiter talia sunt, vel formaliter, i. e. vel materiam seu humiditatem suppeditant per diaphoresin excernendam, vel sanguinem majorem in motum cient, ejusque serum hoc modo expellunt. Priori modo ♁ diaph. sudoriferum non esse, quilibet videt; neque

neque ſecundo, id quod exinde probatur, quod ullam à ventriculo ejusque contentis mutationem pati recuſet, adeoque diſſolvi & conſequenter in lactea ipſumque ſanguinem propelli nequeat; ut probandum maneat Chymicis, quomodo ex ſpecifici hujus metalli calce meliora velint vel poſſint potius deducere. Neque etiam experientiæ ejusmodi ſunt, quæ de ipſius diaphoretica virtute nos penitus convincant; nunquam ego in ulla ex ijs, quos hoc in negotio feci, obſervationibus ab ♁ diaph. ſolo exhibito, ſine adjumento caloris vel motus externi, ſudorem potui deprehendere, verum non infrequenter nauſeas, vomituritiones, imò ipſos vomitus, pro doſeos ſc. ægrique virium differentia. Neque id mirum videri debet, ſi conſideremus, quam facili negotio in regulum ſeſe reduci patiatur; quanquam inſipidus ita pulvis ſtomacho impuro, infirmo, ſimplicius etiam nauſeæ eſſe poſſit. Quod alexipharmacam ejus virtutem attinet, ex dictis per ſe cadit, niſi eam admittere velimus per accidens talem, quatenus ſc. vomitum excitando venenum in ventriculo ſtabulans eliminare poſſet, quo quidem ſenſu ♁nij regulus, vitrum, aliaque ejus præparata plenius emetica multum ἀλεξιφαρμακότερα forent: quam parum autem hoc ſufficiat, pro ſtabilienda virtute alexipharmaca, in aprico eſt, quum alexipharmaca hactenus nota ſanguinem noſtrum vel ſpiſſum & quadantenus coagulatum reſolvendo, vel tenuem nimis & diſſolutum inſpiſſando, agere credantur, quod an de ♁ diaph. pronunciari queat, ex dictis æquus judicet lector.

Theſ. III.

Manu hic quaſi ducor ad perſtringenda leviter alexipharmaca, quo nomine inſigniri ſolent medicamenta, quæ morborum ita dictæ malignitati opponuntur. Quid ſit malignitas, multis hic diſquirere animus non eſt: cauſa ejus

com-

communiter adſcribitur acido vel fixo, ſanguinem quodammodo coagulanti, vel volatili & in urinoſum converſo, eundem reſolventi. Poſſet hic, & forſan non ſine ratione deberet haberi reſpectus ad viſcera, quæ à ſanguine vel multo ſpiſſoque, vel ab urinoſis diſſoluto, furente, admodum labefactata, vel inſigni obſtructione ſyncopticè, vel vaſorum ſuorum diæreſi & ſubſequente hæmorrhagia interna lipothymicè, ſubita ſtatus apparenter boni in malum converſione, immedicabili utplurimum fato, repentina morte jugulant. Cuicunque autem ex enumeratis cauſis alexipharmaca hactenus uſualia opponamus, manifeſtum eſt, hac ratione genuino modo ipſis obviam non iri. Ex alexipharmacis enim 1.) Urinoſa vel ſanguini jamjam furibundo calcar addunt, ejusque vim vaſa dilatandi, erodendi, perrumpendi adaugent, vel eidem multo, ſpiſſo, obſtruenti, orgaſmum & plethoram ad vaſa adjungunt; adde quod ſerum ſanguinis violentia nimis præcipiti expellant, ſanguinemque hoc modo fluido ſuo depauperando, obſtructionibus atque inflammationibus internis, non remedium, ſed augmentum fiant. 2.) Terrea, abſorbentia, abſorbendi præcipitandique virtute ſuas peragunt operationes, idque in primis viis, ultra quas vix ac ne vix quidem progrediuntur; at malignitatis cauſa utplurimum in primis viis non hæret: accedit, quod virtus eorundem leniter diaphoretica anceps admodum ſit, & nondum ſufficienter probata, qua quidem ſola ad eliminandum malignitatis virus contribuere aliquid poſſent. 3.) Alexipharmaca ſtrictè dicta, calida, quæ partibus ſuis ſulphureis, reſinoſis, ſanguinem majorem in motum agunt, in caſu ſanguinis diſſoluti adhiberi non debere, in aprico eſt, non ſolum ob orgasmum, quem augent, verum etiam ob ſerum, quod cito nimis abſumunt, & per conſequens utroque modo fibram jamjam tenſam ulterius intendunt, inque ruptionis

B peri-

periculum adducunt. Sanguis coagulatus, non ſolum rariſſimè, ne quid gravius dicam, malignitatis cauſa obſervatur, niſi modo ſupradicto per viſcoſitatem explicari velit, (quanquam hoc ad chronicos potius ſpectet) verum etiam longè alia reſolventia requirit, quam quæ ſero educto, grumum relinquant, vel lentè in polypum abeuntem, vel celeriori fato in ulteriorem obſtructionem, inflammationem, gangrænam ſphacelumque internum, ſucceſſu lugubri, damnoque nunquam reparando. vid. quæ de regiminis calidi, fortiorumque diaphoreticorum abuſu ſcripſerunt ſeculi noſtri lumina Sydenh. & Bagl. Supereſt 4.) alexipharmacorum claſſis, Anglis præcipue hodiernis apprimè familiaris, acidorum, ſc. atque enixorum, quibus utuntur ſcopo refrigeratorio atque anturinoſo, laudabili conſilio, niſi ſpem ſæpenumero falleret eventus. Acidis quippe, cum moleculis terreis oleoſisque ſanguinis noſtri intra corpus combinari, motuque continuo atque affrictu & comminutione volatiliſari, & in urinoſa converti ſolenne eſt, id quod frequentiſſime obſervant, qui ſcorbuticorum noſocomia viſitant, quam facili negotio brevique temporis intervallo ſcorbutus frigidus in calidum abeat, Medicorumque imperitorum circulos interturbet. Abſit tamen, hæc ita dicta ſint, quaſi acida vel ſimplicia, vel enixa, aut etiam cum ♁reis, reſinoſis prudenter combinata omni ſua laude privare vellemus, quin potius maneat ipſis ſuus honos, experientia Practicorum confirmatus, quum nec ſemper adeo longo temporis ſpatio opus habeant, quod ipſa in ſtatum urinoſum deducat, & in tranſitu operationes ſuas edere poſſint: imo quum putredini notoriè reſiſtant, quæ hic intentata eſt, ex hac etiam ratione proficua erunt. Videntur interim probare hactenus dicta, ab alexipharmacis multa poſtulari, quæ expectari ab iisdem ex ratiocinii fun poſſint nec debeant.

Theſ.

Thes. IV.

Pauca adhuc de ☿, qui duplici ex capite hic tractari meretur, 1.) qua salivationis auctor habetur 2.) qua nervinus audit & antepilepticus. Exhiberi solet pro excitando ptyalismo acidis jam plus minus subactus vel internè, uti sunt ☿ dulcis, Panacea ☿ &c. vel in unguentis & suffumigationibus externè. Multi hic sunt, qui ipsum quà rotundis volubilibusque moleculis constantem vasa pervadere, viscosam lympham dissolvere fluidamque reddere, atque hac ratione salivationem excitare prætendunt, quod, quam verè dictum sit, ex sequentibus adnotationibus elucescet. 1.) salivatio procurari potest sine ☿, solo, sed largo aquæ calidæ, infusorum, decoctorum &c. potu, id quod frequentissimè observavi. 2.) istiusmodi salivatio sine gravibus illis ptyalismum ☿alem concomitantibus symptomatibus, liberè, cum aliquali quidem glandularum salivalium intumescentia, sed sine dolore, procedit. 3.) ut ipsa ☿alis salivatio ritè procedat, cuilibet notum est, adhiberi solere usum decoctorum largum & frequentem; etenim ☿ interdum glandularum quidem intumescentiam apprimè dolorosam, corrosionem, exulcerationem, & ipsum à compressione suffocationis periculum inducit, ptyalismum autem, i. e. salivæ copiosam & secretionem & excretionem sub adjutorio isto largius procurat. 4.) quocunque modo ☿ in usum vocetur, ut corporis nostri meatus atque canaliculos subintrare possit, ab acido ligetur, necesse est, sique vel maxime in suffumigationibus purus ac sine acido ingrediatur, id quod non plane evidens est, semper tamen cum copioso, quod intus offendit, acido venereo, aliove consortium init, idemque corpus constituit, quod microscopio conspectum sec. obs. Acad. Reg. Scient. Paris. minutos globulos spiculis undique armatos obsitosque refe[illegible] quæ spicula in vasculorum parietes impingentia, [illegible]gendo velli-

 cando.

candoque eadem irritant, motum eorum tonicum intendunt, liquoremque contentum, si fluidus satis sit, promovent, & in iis vasis, quæ canalibus prædita sunt excretoriis, solitam ejus excretionem accelerant. Quod si spicula ista, pro diverso motu, ipsis intra corpus nostrum impresso, à diverso in diversis sanguinis motu, solidarumque vel integro adhuc, vel debilitato, vel p. n. aucto elatere dependente, ad glandulas salivales determinentur, salivationem cæteris paribus procurabunt, vel fieri incipientem incitabunt, faciliorемque ac copiosiorem reddent. Si vero, motu aliter dirigente, ad vasa sanguiveha vel ossa ablegentur, in illis quidem inflammationes & hæmorrhagias, in istis autem cariem, exostoses &c. nullam vero salivationem inducent. vid. quæ de hac materia scripsit Dn. Lemery Curs. Chym. cap. de Mercurio. Nervinus habetur & antepilepticus in suo composito Cinnabari, qua ex ratione, non admodum liquet. Cinnabaris ab acidis non solvitur, ab alcalibus in ☿ reducitur, neuter status in nervos ullam ipsi actionem virtutemve permittit; spicula acidi 🜍 mercurii particulis in 🜓 infixa, quantum in reliquis ☿ cum acido præparatis, non prominent, & si tantum prominerent, periculum inde pro nervis, si in illos offenderent, timendum potius foret, quam sperandum remedium. Antepileptica esse per accidens possunt ☿alium plurima, quatenus vermes in primis viis necando, epilepsiæ causam non infrequentem è medio tollunt: an vero Cinnabaris, quæ intimius, quam reliqua ☿alia, cum acido suo cohæret, idem eademque facilitate præstet, vocari adhuc in controversiam posset. Cinnabaris Antimonii præ naturali & communi factitia virtutem forsan haberet emeticam, si in satis larga dosi exhiberetur, verum epilepsia & convulsiones à retentis vel assumtis, vomitorioque eliminandis, non solum rariores sunt, verum etiam Cinnabaris 🜓 proficua hic non foret, qua Cinnabaris, vel qua de ☿, sed qua de antimonio participans: imo in tali casu alia darentur & promptiora & tutiora remedia.

Tantum.